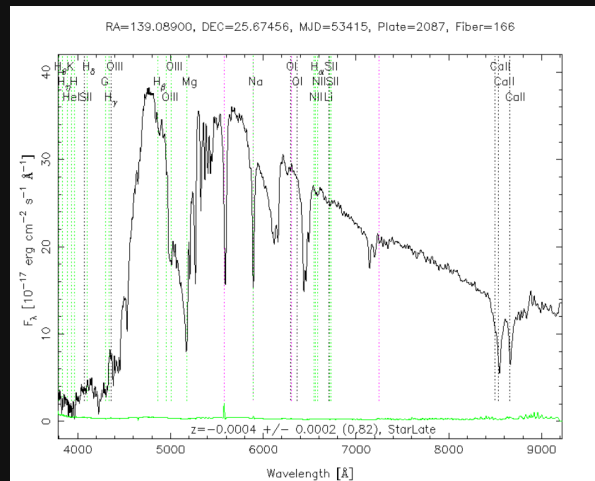

Spektralanalyse

Teknik og metoder

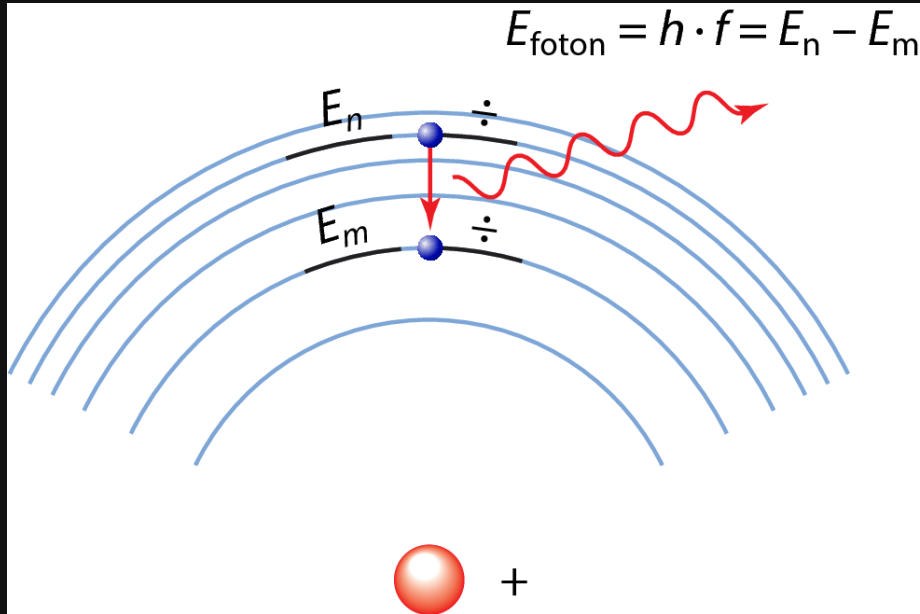
Astronomi C

Vibenshus Gymnasium

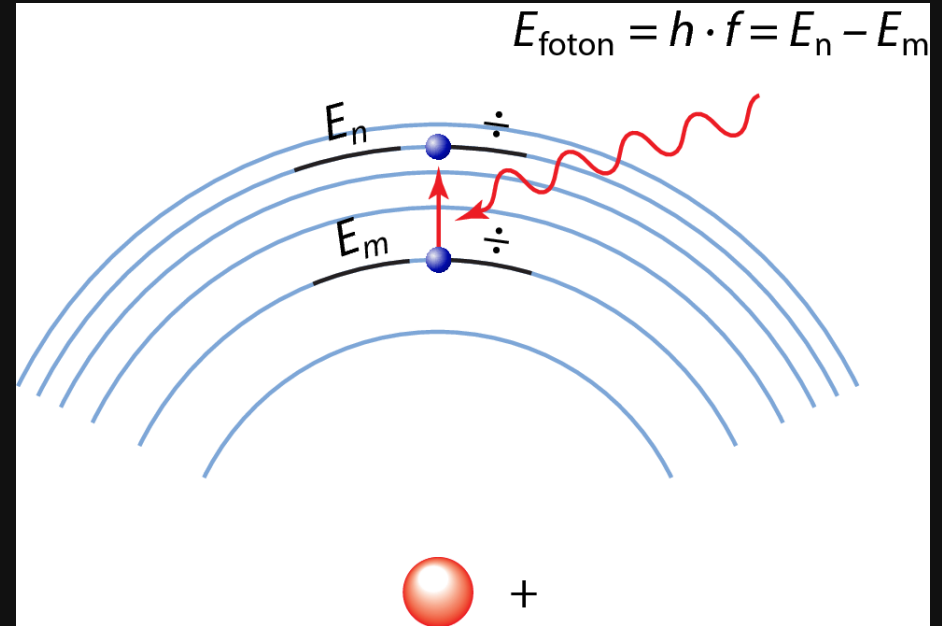

Simpel atomfysik

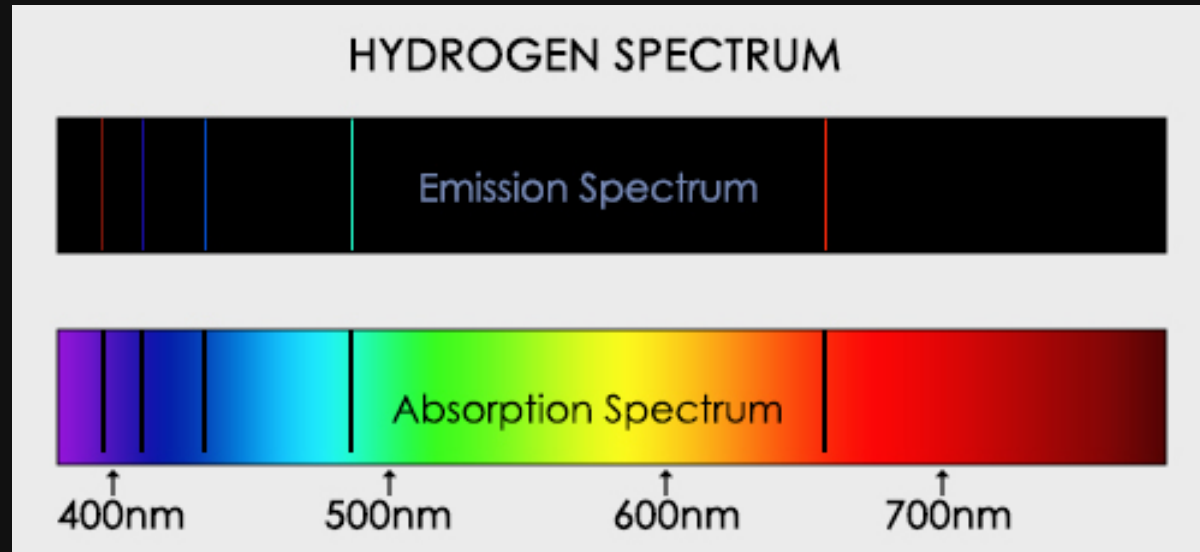
Emission

Absorption

Spektra

Fingeraftryk

PERIODIC TABLE OF THE ELEMENTS

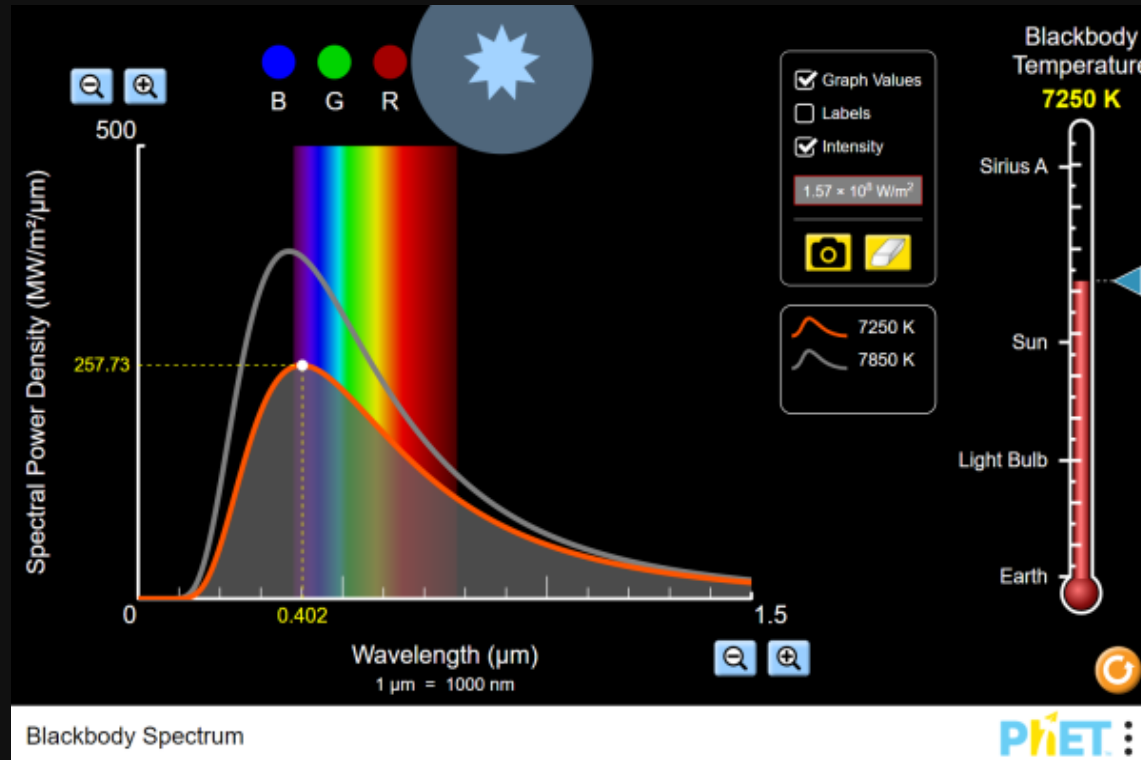
Emission Spectra of the Elements

PERIOD	GROUP																18	
	1	2											13	14	15	16	17	18
1	1 IA 1.0079 H HYDROGEN	2 IIA 4.0026 He HELIUM											3 IIIA 10.811 B BORON	4 IVA 12.011 C CARBON	5 VA 14.007 N NITROGEN	6 VIA 15.999 O OXYGEN	7 VIIA 18.998 F FLUORINE	8 VIIIA 20.180 Ne NEON
2	3 6.941 Li LITHIUM	4 9.0122 Be BERYLLIUM											5 10.811 B BORON	6 12.011 C CARBON	7 14.007 N NITROGEN	8 15.999 O OXYGEN	9 18.998 F FLUORINE	10 20.180 Ne NEON
3	11 22.990 Na SODIUM	12 24.305 Mg MAGNESIUM											13 26.982 Al ALUMINIUM	14 28.086 Si SILICON	15 30.974 P PHOSPHORUS	16 32.065 S SULPHUR	17 35.453 Cl CHLORINE	18 39.948 Ar ARGON
4	19 39.098 K POTASSIUM	20 40.078 Ca CALCIUM	21 44.956 Sc SCANDIUM	22 47.867 Ti TITANIUM	23 50.942 V VANADIUM	24 51.996 Cr CHROMIUM	25 54.938 Mn MANGANESE	26 55.845 Fe IRON	27 58.933 Co COBALT	28 58.693 Ni NICKEL	29 63.546 Cu COPPER	30 65.38 Zn ZINC	31 69.723 Ga GALLIUM	32 72.64 Ge GERMANIUM	33 74.922 As ARSENIC	34 78.96 Se SELENIUM	35 79.904 Br BROMINE	36 83.798 Kr KRYPTON
5	37 85.468 Rb RUBIDIUM	38 87.62 Sr STRONTIUM	39 88.906 Y YTTRIUM	40 91.224 Zr ZIRCONIUM	41 92.906 Nb NIOBIUM	42 95.96 Mo MOLYBDENUM	43 (98) Tc TECHNETIUM	44 101.07 Ru RUTHENIUM	45 102.91 Rh RHODIUM	46 106.42 Pd PALLADIUM	47 107.87 Ag SILVER	48 112.41 Cd CADMIUM	49 114.82 In INDIUM	50 115.71 Sn TIN	51 121.76 Sb ANTIMONY	52 127.60 Te TELLURIUM	53 126.90 I IODINE	54 131.29 Xe XENON
6	55 132.91 Cs CAESIUM	56 137.33 Ba BARIUM	57-71 La-Lu Lanthanide	72 178.49 Hf HAFNIUM	73 180.95 Ta TANTALUM	74 183.84 W TUNGSTEN	75 186.21 Re RHENIUM	76 190.23 Os OSMIUM	77 192.22 Ir IRIDIUM	78 195.08 Pt PLATINUM	79 198.97 Au GOLD	80 200.59 Hg MERCURY	81 204.38 Tl THALLIUM	82 207.2 Pb LEAD	83 208.98 Bi BISMUTH	84 (209) Po POLONIUM	85 (210) At ASTATINE	86 (222) Rn RADON
7	87 (223) Fr FRANCIUM	88 (226) Ra RADIUM	89-103 Ac-Lr Actinide	104 (267) Rf RUTHERFORDIUM	105 (268) Db DUBNIUM	106 (271) Sg SEABORGIUM	107 (272) Bh BOHRIUM	108 (277) Hs HASSIUM	109 (276) Mt MEITNERIUM	110 (281) Ds DARMSTADTIUM	111 (280) Rg ROENTGENIUM	112 (285) Cn COPERNICIUM	113 (...) Uut UNUNTRIUM	114 (287) Fl FLEROVIUM	115 (...) Uup UNUNPENTIUM	116 (291) Lv LIVERMORIUM	117 (...) Uus UNUNSEPTIUM	118 (...) Uuo UNUNOCTIUM

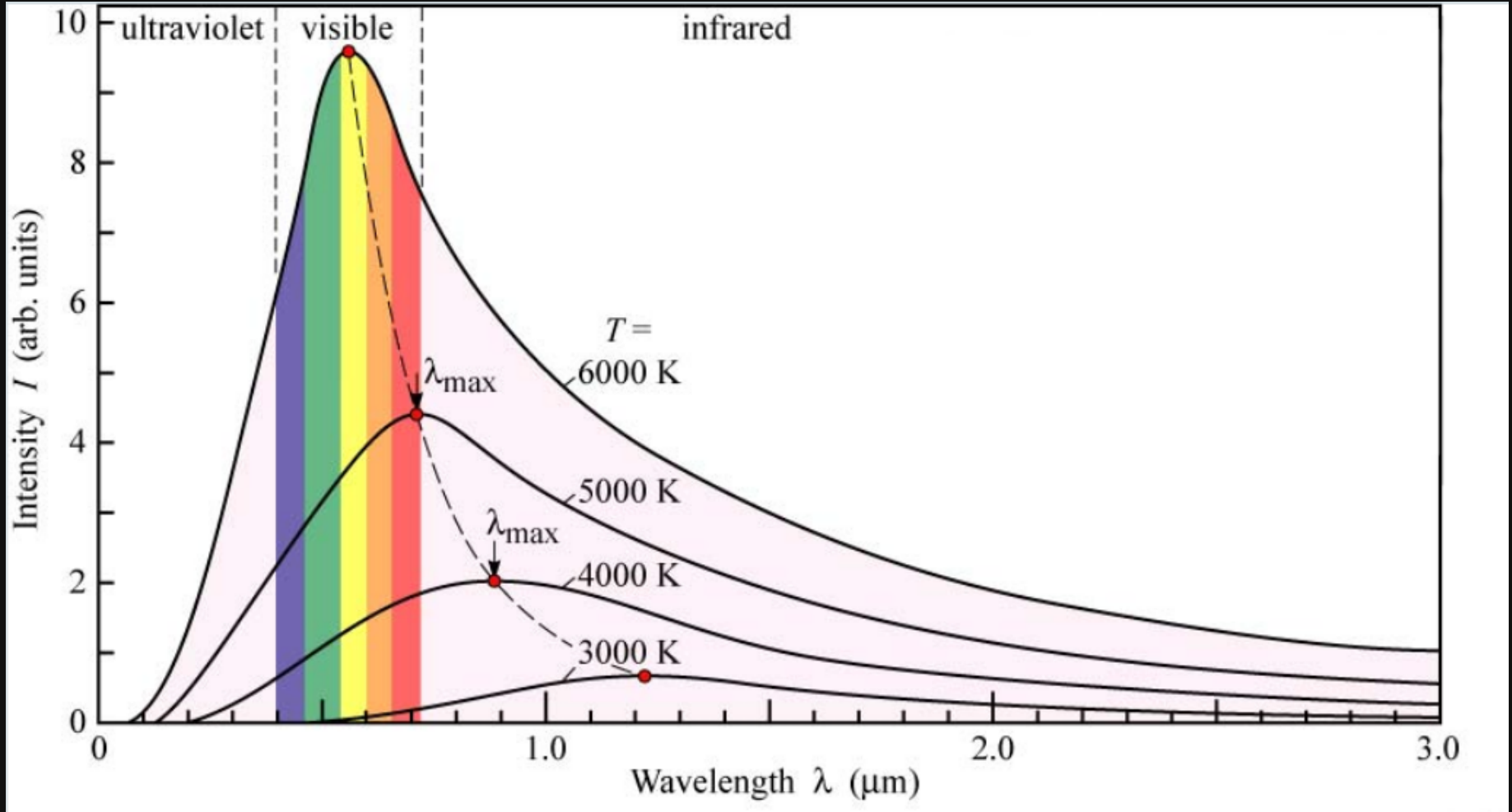

LANTHANIDE	57 138.91 La LANTHANUM	58 140.12 Ce CERIUM	59 140.91 Pr PRASEODYMIUM	60 144.24 Nd NEODYMIUM	61 (145) Pm PROMETHIUM	62 150.36 Sm SAMARIUM	63 151.96 Eu EUROPIUM	64 157.25 Gd GADOLINIUM	65 158.93 Tb TERBIUM	66 162.50 Dy DYSPROSIUM	67 164.93 Ho HOLMIUM	68 167.26 Er ERBIUM	69 168.93 Tm THULIUM	70 173.05 Yb YTTERBIUM	71 174.97 Lu LUTETIUM
ACTINIDE	89 (227) Ac ACTINIUM	90 232.04 Th THORIUM	91 231.04 Pa PROTACTINIUM	92 238.03 U URANIUM	93 (237) Np NEPTUNIUM	94 (244) Pu PLUTONIUM	95 (243) Am AMERICIUM	96 (247) Cm CURIUM	97 (247) Bk BERKELIUM	98 (251) Cf CALIFORNIUM	99 (252) Es EINSTEINIUM	100 (257) Fm FERMIUM	101 (258) Md MENDELEVIUM	102 (259) No NOBELIUM	103 (262) Lr LAWRENCIUM

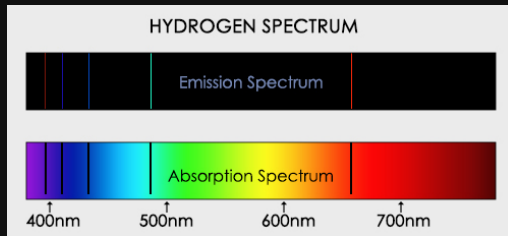
Sortlegemestråling

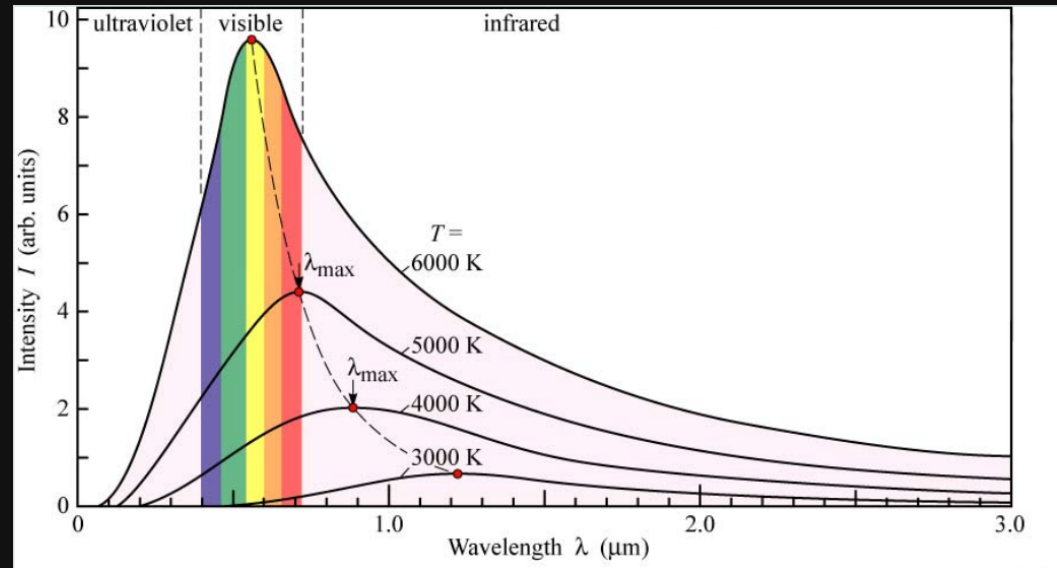
Sortlegemestråling

Spektrallinjer + sortlegemestråling

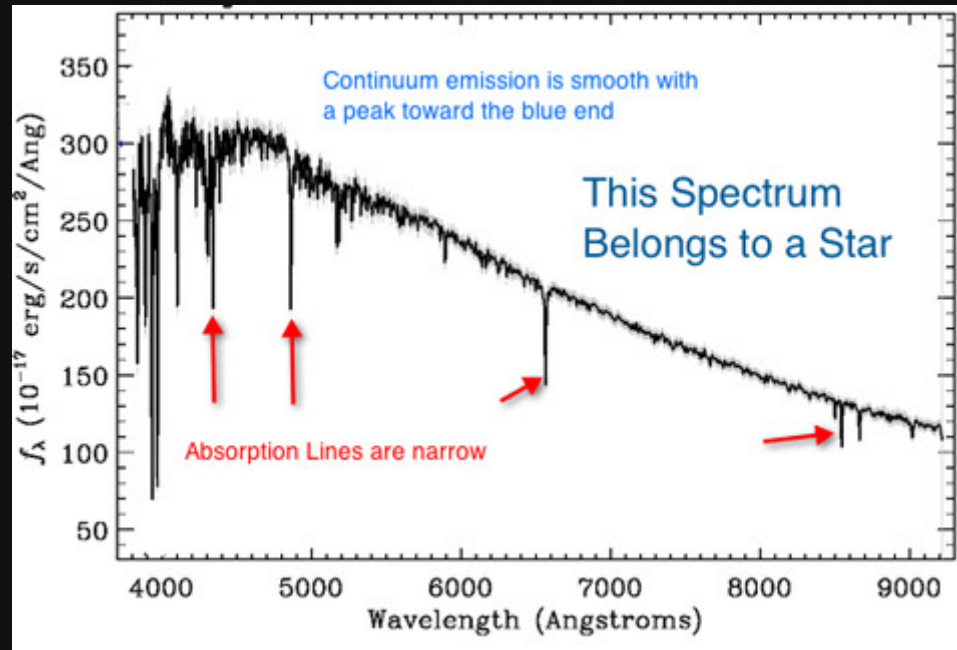

+

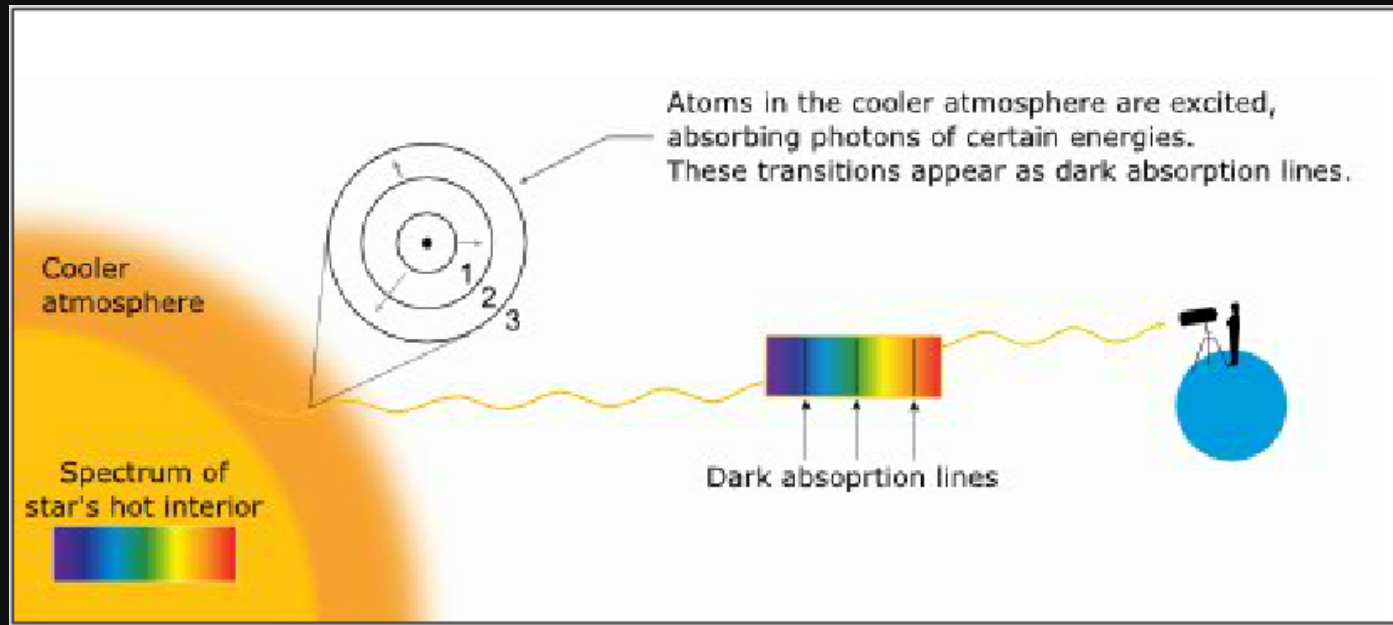

Spektrallinjer + sortlegemestråling

*Hvorfor ser man
mest
absorptionslinjer
fra stjerner?*

- Fordi lyset skal ud gennen stjernens (kolde) atmosfære.

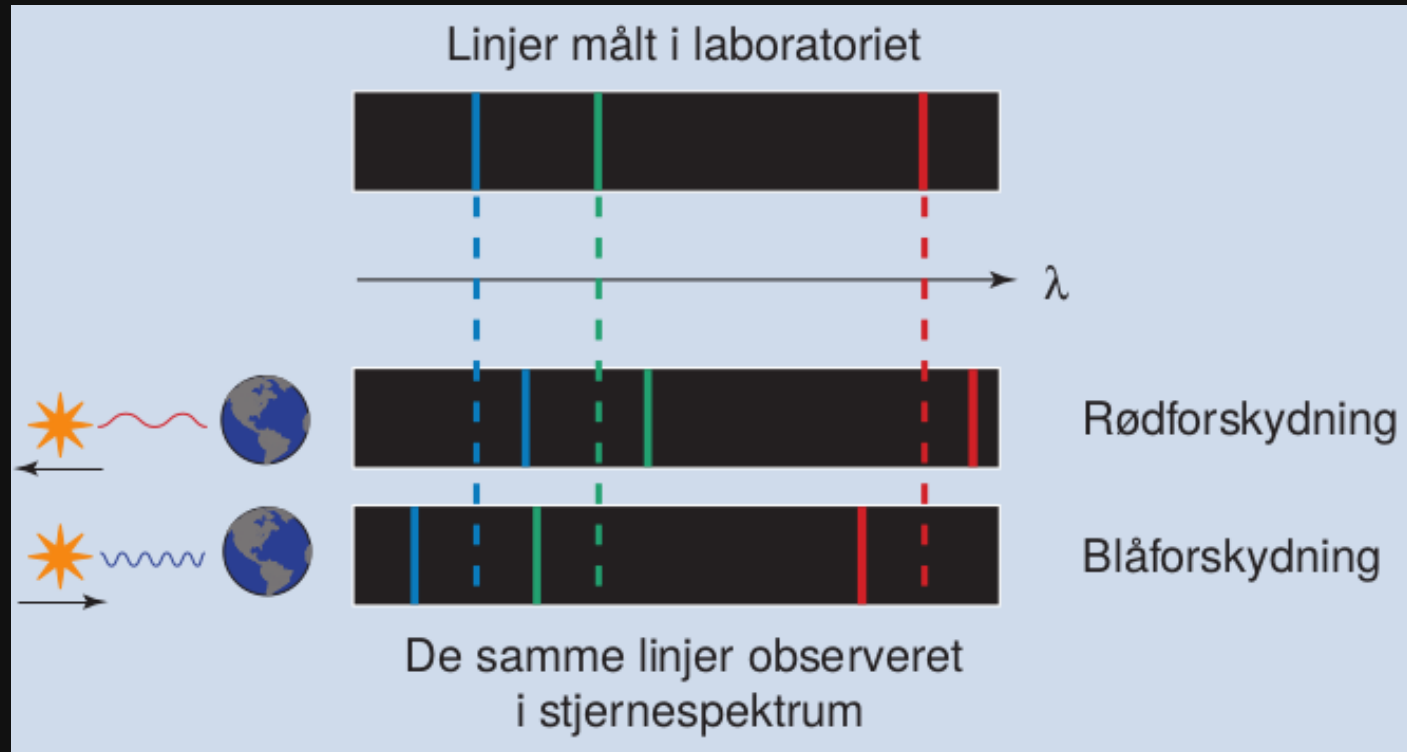
**Men der er mere
endnu**

Dopplereffekten

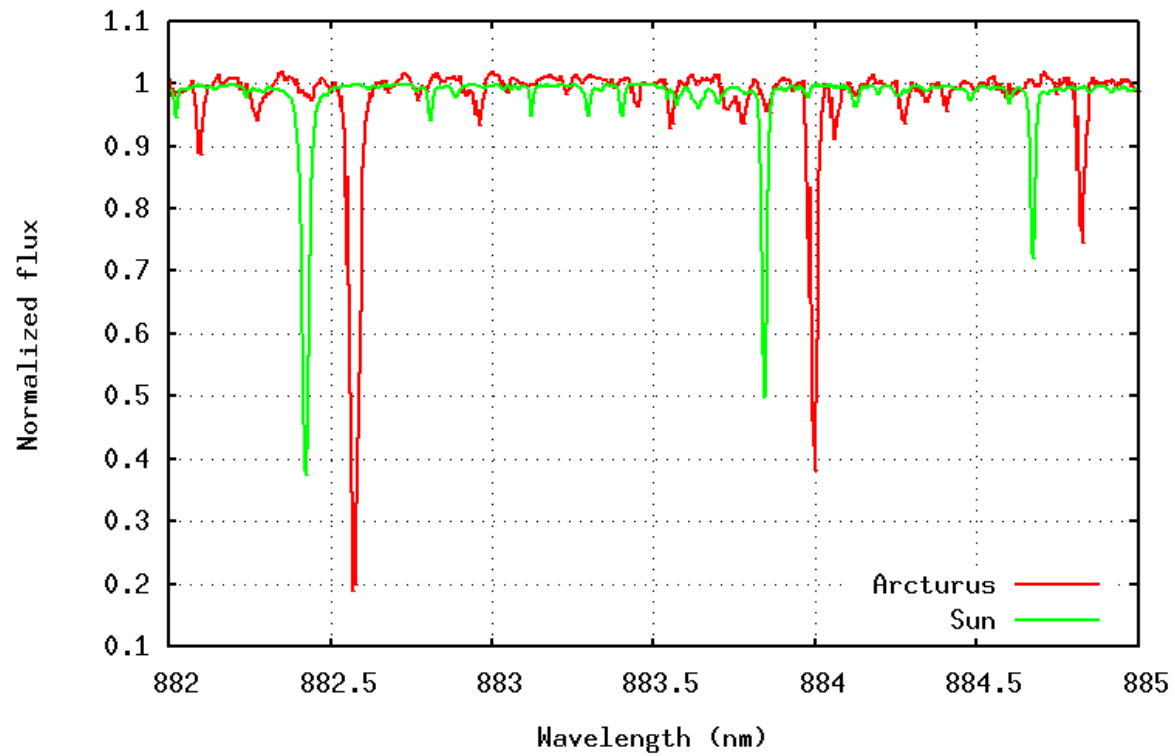
The Doppler Effect: what does motion do to waves?

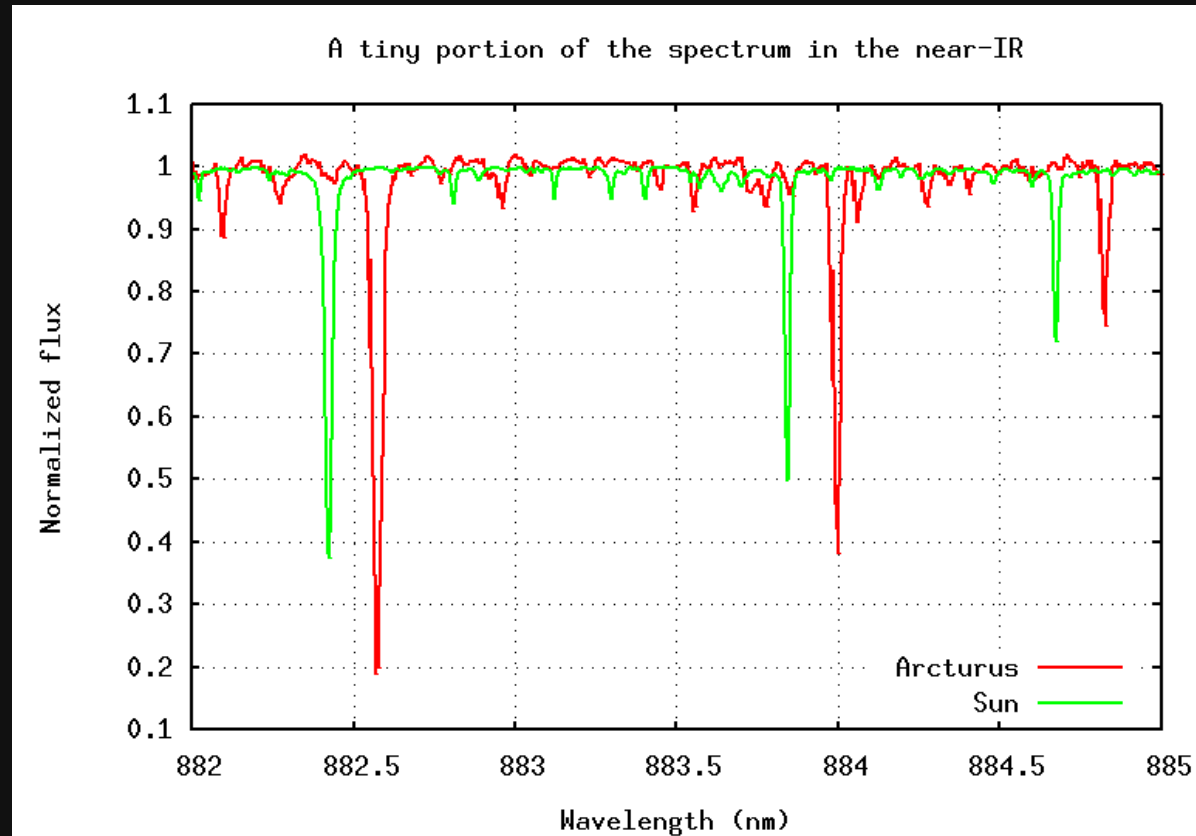

Rød- og blåforskydning

A tiny portion of the spectrum in the near-IR

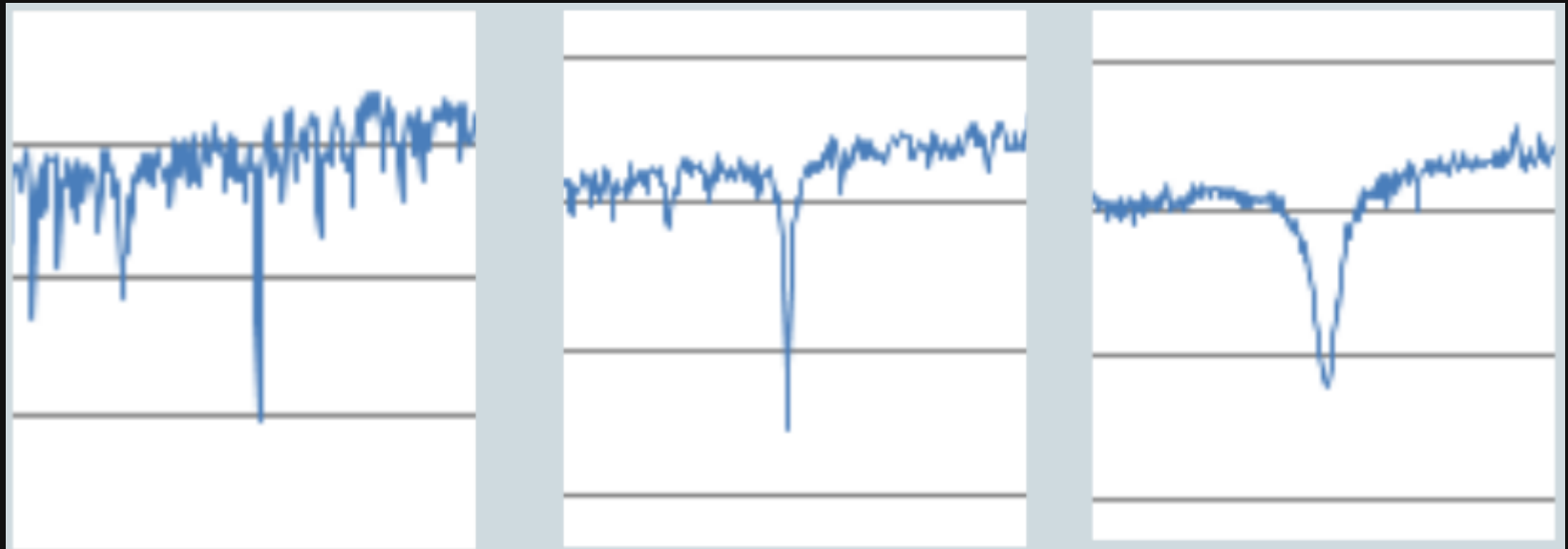
- Stjernen Arcturus bevæger sig væk fra os, fordi spektrallinjerne er rødforskudte!

Spektralinjeudtværing

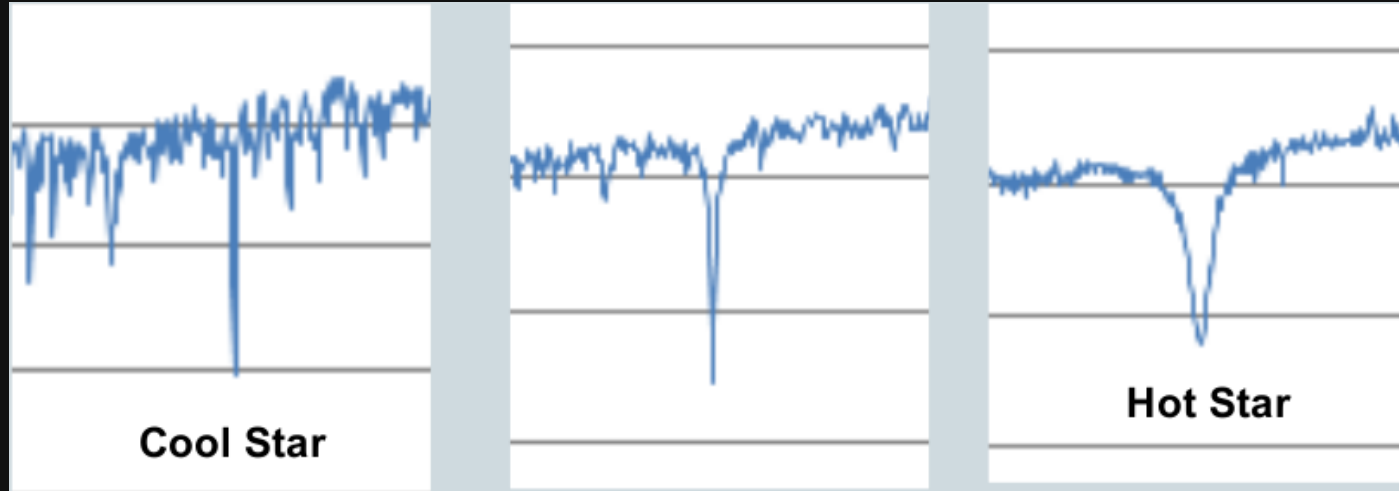
Billederne nedenfor viser den samme absorptionslinje for brint men for tre forskellige stjerner. Spektralinjeudtværing kan skyldes mange forskellige faktorer så som:

- Temperatur (Dopplerudtværing)
- Stjernerotation
- Tryk

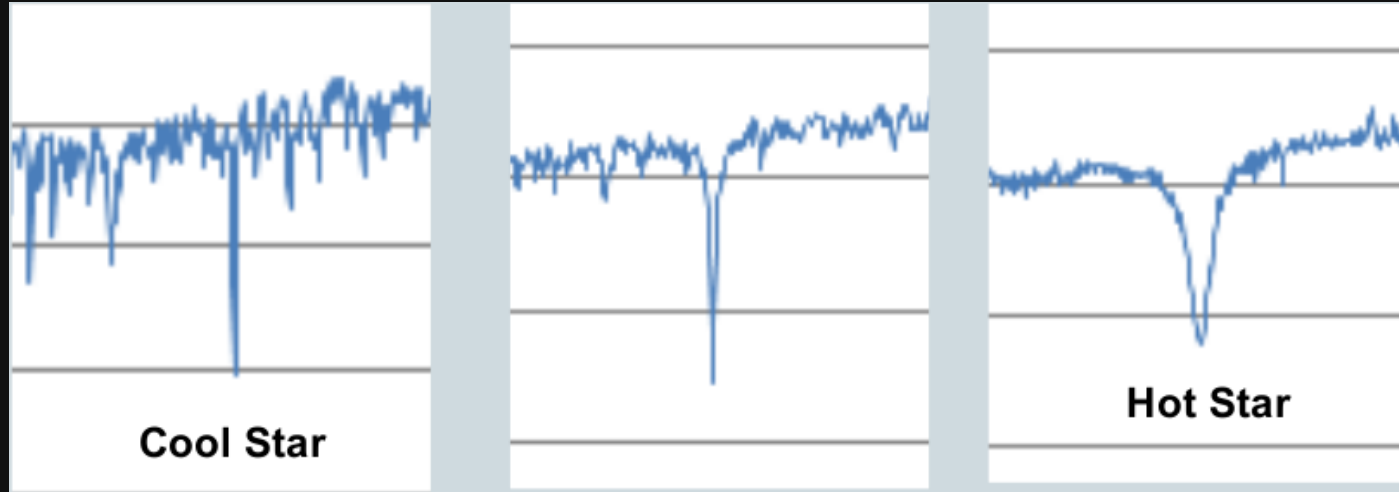

- Hvilken stjerne er varm, middelvarm og kold?

Dopplerudtværing

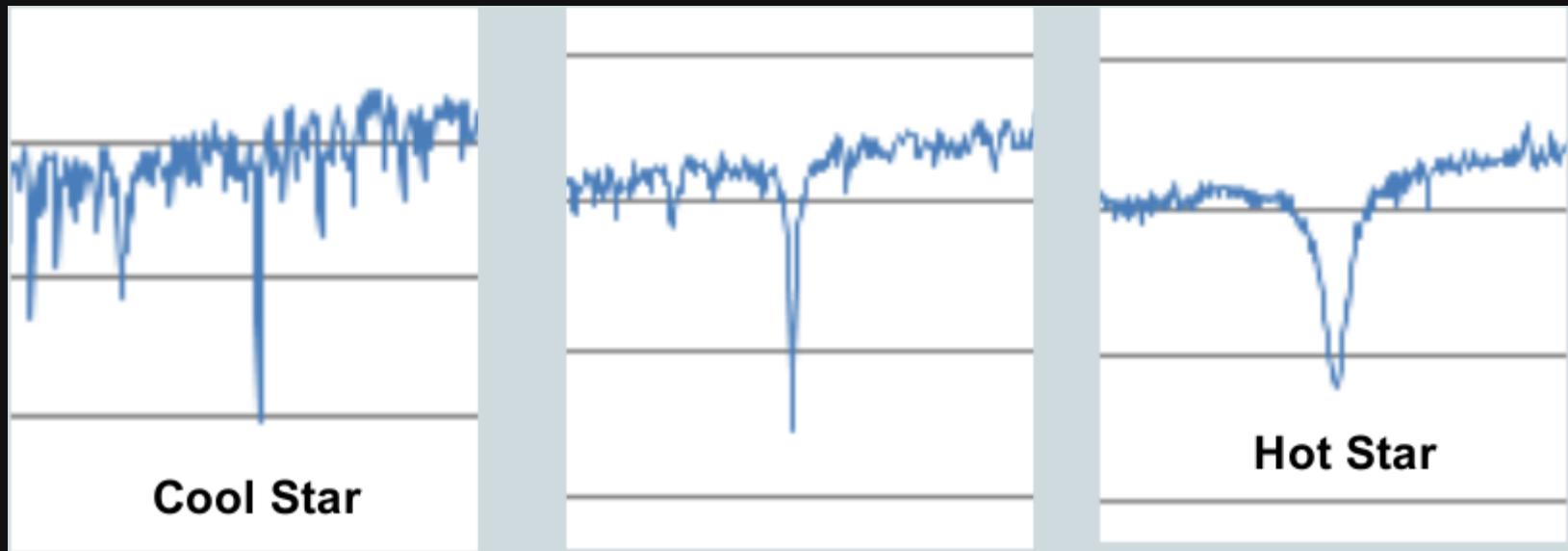
Dopplerudtværing

- Hvorfor skaber roterende og/eller varme stjerner bredere spektrallinjer?

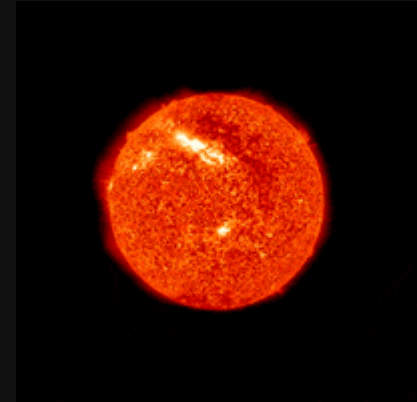
Dopplerudtværing

- Atomerne i en gas bevæger sig rundt med forskellige hastigheder og i forskellige retninger.
- Nogle atomer bevæger sig i mod betragteren og andre væk. Derfor bliver nogle af lysbølgerne henholdsvis blå- og rødforskydning. Dette udtværer spektrallinjen.
- I en varm gas har atomerne mere energi end i en kold gas. Derfor er Dopplerudtværingen tydeligere for varme stjerner kontra kolde stjerner.

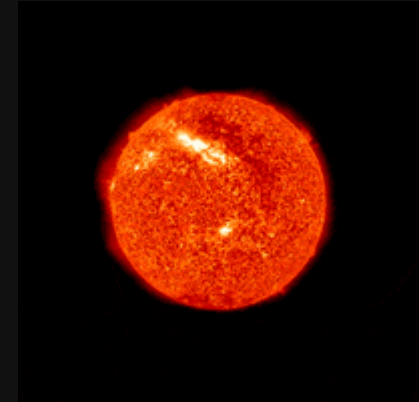
Rotationshastighed

- Stjerner er *ikke* statiske objekter på nattehimlen.
- De består af en flydende masse af gas og plasma, som roterer om en fælles akse. Solen roterer en omgang på 24.5 jorddage.
- Når vi modtager et spektrum fra en fjern stjerne, er lyset samlet fra hele stjernens skive, og ikke kun fra et enkelt punkt.

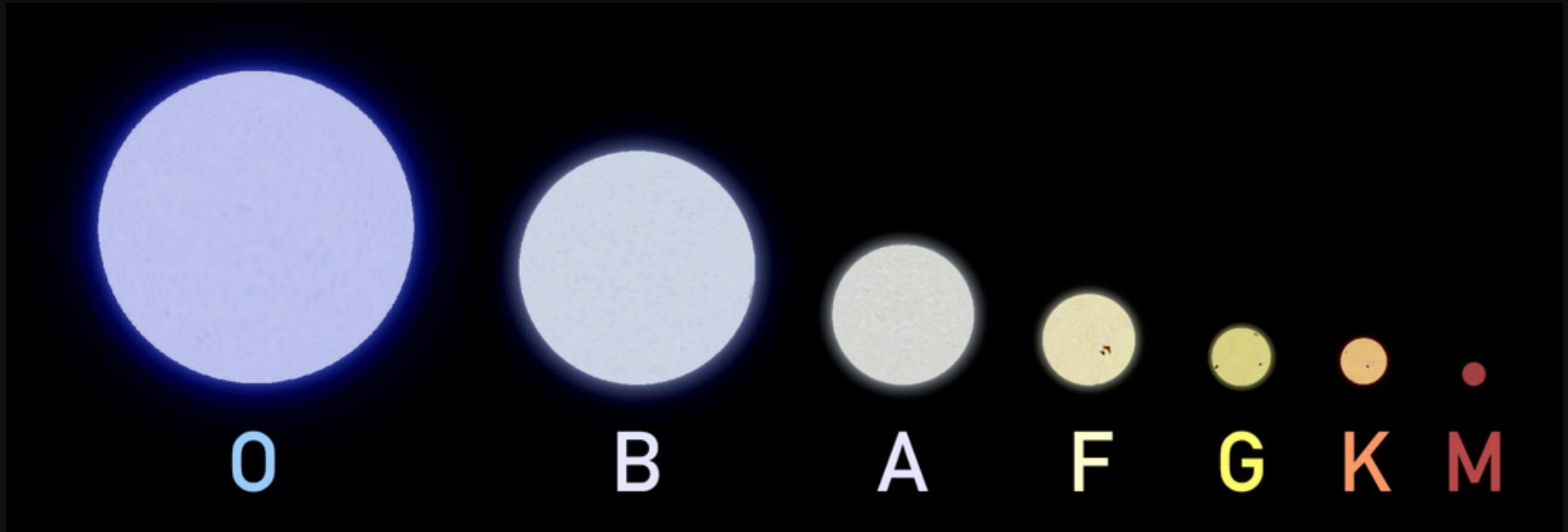
Rotationshastighed

- Dette betyder, at dele af den fjerne stjerne bevæger sig i mod os og andre dele væk fra os.
- den del, som bevæger sig i mod os er blåforskudt.
- den del, som bevæger sig i væk fra os er rødforskudt.
- Nettoresultatet er, at stjernens spektrallinjer udtværes, eller breddes ud pga af rotation.

Spektralklasser

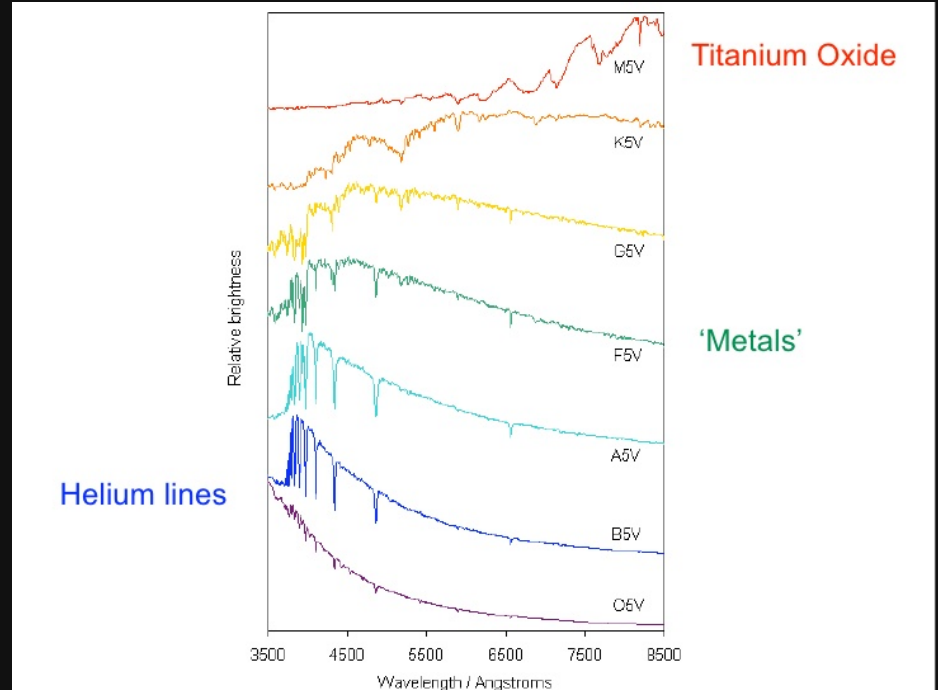
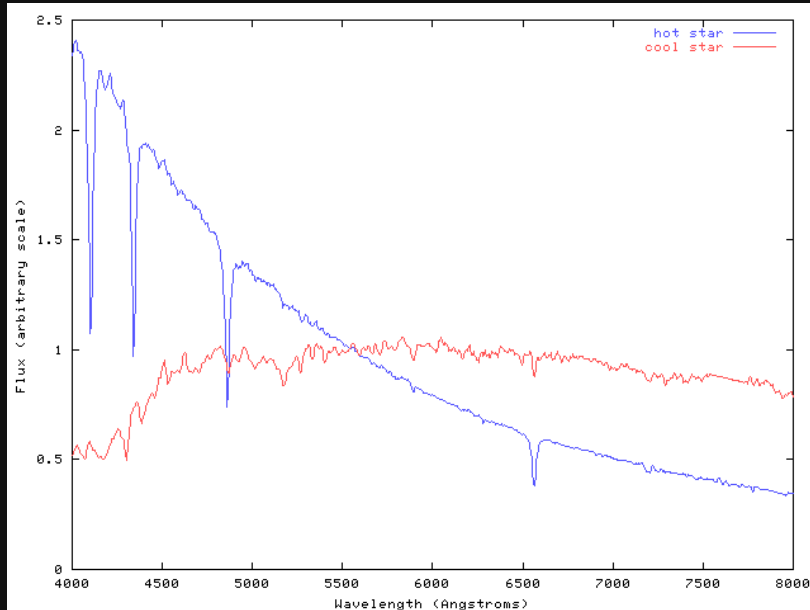
Oh Be A Fine Girl Kiss Me!

Spektralklasse	Fremtrædende absorptionslinjer
O	He ⁺ , He, H, He, H
B	He, H
A	H(stærkest), ioniserede metaller
F	Ioniserede metaller
G	Ioniserede og neutrale metaller
K	Neutrale metaller
M	Neutrale atomer, TiO

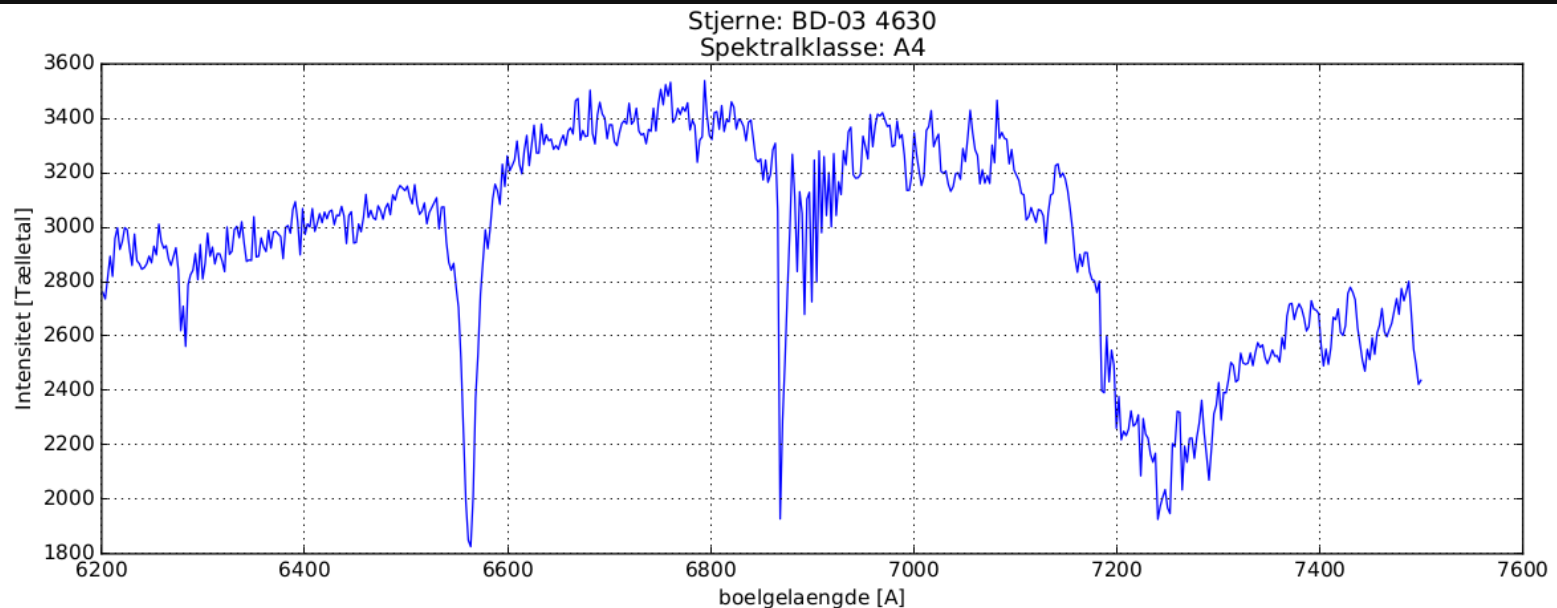
Opsummering

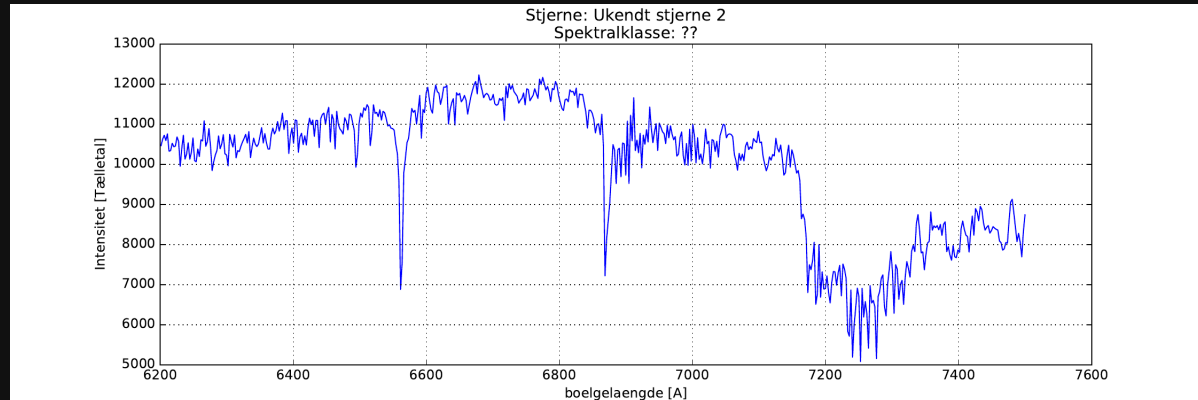
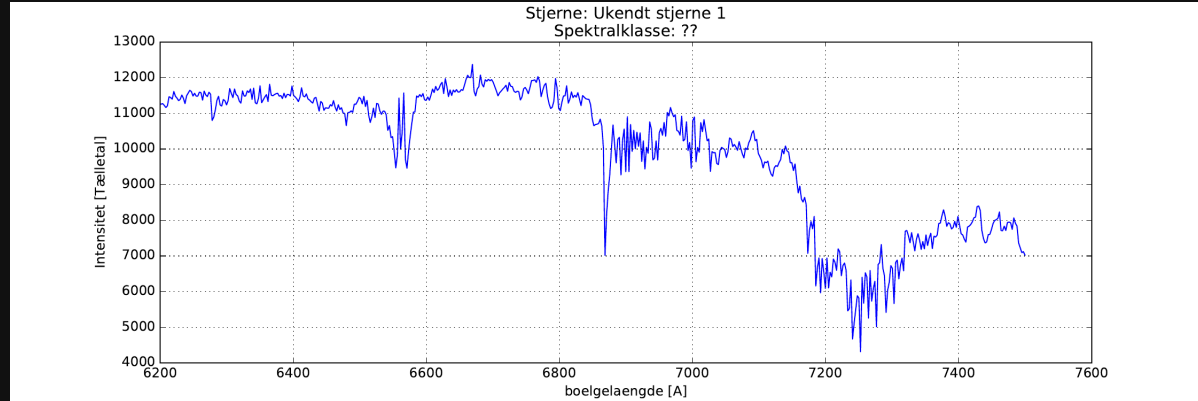
- Form på sortlegemestraling (Varm vs kold)
- Se efter absorptionslinjer for bestemte grundstoffer
- (Rød og blåforskydning)
- Bredde af absorptionslinjer (Varm vs kold)
- Tydelige absorptionslinjer for brint f.eks.

Sammenlign spektre

- 9 spektre af kendte stjerner. Læg dem op i spektralklasserækkefølge. Sammenlign dem.
- Læg mærke til bredde af udvalgte spektrallinjer.
- Hydrogenlinje ved 6563 Å er god at studere.
- Varme stjerner har bredere absorptionslinjer end kolde.
- Kolde stjerner har mere "ujævne" spektre ift. varme.
- Nogle spektrallinjer optræder hos nogle stjerner og ikke andre.

2 ukendte stjerner

- Giv jeres bedste bud på disse to stjerners spektralklasse.

Og svaret er

